

21501-33

Raad voor Vervoer, Telecommunicatie en Energie

Nr.

Verslag van een schriftelijk overleg
Vastgesteld

De vaste commissie voor Economische Zaken en Klimaat heeft een aantal vragen en opmerkingen aan de minister voor Klimaat en Energie voorgelegd over de brief van de regering betreffende de Kabinetsappreciatie Commissievoorstellen tot interventies in de elektriciteitssector van 20 september 2022.

De vragen en opmerkingen zijn op 23 september 2022 aan de minister voor Klimaat en Energie voorgelegd. Bij brief vanzijn de vragen beantwoord.

De voorzitter van de commissie,
A.H. Mulder

Adjunct-griffier van de commissie,
Van Dijke

Inhoudsopgave

- I Vragen en opmerkingen vanuit de fracties**
- II Antwoord / Reactie van de minister**

I Vragen en opmerkingen vanuit de fracties

Vragen en opmerkingen van de leden van de VVD-fractie

De leden van de VVD-fractie hebben kennisgenomen van de Commissievoorstellen tot interventies in de elektriciteitssector en de kabinetsappreciatie hiervan. De leden van de VVD-fractie zijn blij dat de Europese Unie (EU) snel actie onderneemt om de problemen op de energiemarkt aan te pakken. De leden van de VVD-fractie zijn het met de Commissie eens dat huishoudens moeten worden geholpen met het betalen van de steeds hogere energierekeningen en dat overwinsten een deel van de oplossing kunnen vormen. Daarnaast vinden de leden van de VVD-fractie dat ook moet worden voorkomen dat gezonde bedrijven hierdoor omvallen. De leden van de VVD-fractie hebben nog enkele vragen over de voorstellen en de uitvoerbaarheid hiervan.

De leden van de VVD-fractie vinden het belangrijk dat alle lidstaten sterk inzetten op energiebesparing. Vermindering van het elektriciteitsverbruik is hier een belangrijk onderdeel van. Maar de leden van de VVD-fractie vinden het ongewenst dat er vanuit de Commissie een bindende doelstelling opgelegd zou worden over het piekverbruik. Daarnaast blijft ook het invulling geven aan een dergelijke doelstelling een nationale verantwoordelijkheid. Deelt de minister deze opvatting? Hoe apprecieert de minister in het specifiek de tweede doelstelling dat er een resultaatsverplichting is om per lidstaat het aantal piekuren met 5 procent te verminderen? Zou het niet beter zijn om in te zetten op maatregelen die leiden tot optimale besparing in plaats van maatregelen waarvan de meerwaarde onzeker is?

De leden van de VVD-fractie snappen het voorstel om de overwinsten van technologieën die door lagere marginale kosten relatief meer winst maken te beperken. Binnen de EU is er sprake van een grote energiecrisis die veel financiële gevolgen heeft voor huishoudens. Er wordt alles op alles gezet om te voorkomen dat huishoudens in de knel komen en bedrijven omvallen. De leden van de VVD-fractie vinden het daarom redelijk om een bijdrage te vragen aan bedrijven die per toeval heel erg veel geld verdienen aan de energiecrisis zonder dat hier hogere productiekosten tegenover staan. Wel hebben de leden van de VVD-fractie vragen over de uitvoering van de infra-marginale price cap. Hoe kijkt de minister hier naar? Welke randvoorwaarden stelt de minister aan het voorstel? Hoeveel zal dit voorstel aan extra opbrengsten opleveren? Hoe snel kan het ingevoerd worden?

De leden van de VVD-fractie hebben kennisgenomen van de discussies in Europa over het invoeren van een price cap op de import van gas. De leden van de VVD-fractie staan hier kritisch tegenover. Deelt de minister de opvatting dat een price cap op de import van gas zal leiden tot grotere tekorten van gas en daarmee hogere prijzen? Is de minister het met de leden van de VVD-fractie eens dat zo'n price cap dus averechts zal werken en moet worden voorkomen? Is de minister bereid om zich hiervoor in te spannen?

De leden van de VVD-fractie hechten er tot slot waarde aan om te benadrukken dat er meer aandacht nodig is voor het weglekken van de industrie als gevolg van de hoge energieprijzen in Europa. Europese bedrijven kunnen door de hoge prijzen niet meer concurreren met de industrie in China of de Verenigde Staten. Ze zien zich daarom genoodzaakt om zichzelf tijdelijk af te schakelen of te produceren in een ander land. Is de minister het met de VVD-fractie eens dat er op Europees niveau maatregelen moeten worden genomen om de concurrentiepositie van de Europese industrie te beschermen tegen bedrijven van buitenaf die niet te maken hebben met de hoge energieprijzen? Welke maatregelen zou de EU volgens de minister hiervoor kunnen nemen? Is de minister bereid om zich hiervoor hard te maken?

Vragen en opmerkingen van de leden van de D66-fractie

De leden van de D66-fractie hebben met interesse kennisgenomen van het onderhavige stuk. Zij delen de algemene steun die het kabinet uitspreekt over de coördinatie van de EU en het voorgestelde pakket. Zij hebben hierover wel nog enkele vragen aan de minister voor Klimaat en Energie.

De leden van de D66-fractie onderschrijven elke ambitie om te komen tot energiebesparing en verwelkomen de vraagreductiedoelen dan ook zeer. Gaat het kabinet in de Energieraad inzetten op een verplicht besparingsdoel van 10 procent, zoals het ook heeft gepleit voor een verplicht gasbesparingsdoel? Zo nee, waarom niet? Zo ja, hoe gaat het kabinet andere lidstaten overtuigen om hierin mee te gaan? Indien er geen bindend Europees doel komt, hoe gaat het kabinet harde waarborgen inbouwen dat het doel in Nederland wel gehaald wordt? Het kabinet geeft verder aan dat voor het halen van 10 procent minder elektriciteitsverbruik in Nederland de reeds bestaande publiekscampagne voor energiebesparing een rol kan spelen. De leden van de D66-fractie vermoeden dat dit niet toereikend zal zijn. Welke maatregelen zal het kabinet aanvullend treffen voor structureel 10 procent elektriciteitsbesparing? Welke kansen ziet het kabinet hierbij voor Europese samenwerking?

De leden van de D66-fractie juichen Europese samenwerking op het energiedossier ten zeerste toe. Zij lezen echter dat het kabinet zal pleiten voor maximale vrijheid voor de lidstaten bij het invullen van de afspraken. De leden van de D66-fractie hebben hun twijfels

bij deze inzet. Zo hebben de maatregelen die Spanje en Portugal hebben getroffen om de energierekening betaalbaar te houden geleid tot gestegen energieconsumptie in die landen. Om dit soort neveneffecten te voorkomen, zouden de leden van de D66-fractie pleiten voor verstandige, proportionele Europese afspraken over de nadere invulling in de lidstaten. Graag een uitgebreide reactie van de minister op deze overwegingen.

De leden van de D66-fractie kijken met interesse naar de Commissievoorstellen over een solidariteitsbijdrage van producenten van fossiele energie. Zij lezen ook dat dit in Nederland het beste via de Mijnbouwwet geregeld kan worden, die toeziet op gaswinning. Deze leden vragen de minister of hiermee ook producenten en verwerkers van olie extra belast kunnen worden? Kan het tijdelijk wijzigen van de Mijnbouwwet eenzelfde impact genereren als de Commissie voorstelt (33 procent heffing op de winsten zodra die meer zijn dan 20 procent bovenop de referentiewinsten)? Zo nee, wat doet het kabinet om het maximaal toelaatbare af te romen bij fossiele producenten die nu grote winsten boeken?

De leden van de D66-fractie kijken tot slot met een gemengd gevoel naar de lijn die de Commissie aanhoudt. Zij delen de constatering dat er sprake is van een nijpende situatie en dat die vraagt om snel ingrijpen. Zij zien echter dat deze snelle actie betekent dat er niet wordt afgestemd met het Europees Parlement, terwijl het Parlement begin oktober in sessie is. De leden verzoeken de minister om tijdens de Energieraad met zijn Europese collega's te bezien of er een alternatief is dat snelle actie combineert met afstemming met het Parlement.

Vragen en opmerkingen van de leden van de CDA-fractie

De leden van de CDA-fractie hebben kennisgenomen van het onderhavige stuk en hebben daarover op dit moment geen vragen.

Vragen en opmerkingen van de leden van de PvdA- en GroenLinks-fracties

De leden van de PvdA- en GroenLinksfracties hebben kennisgenomen van de Commissievoorstellen tot interventies in de elektriciteitssector en de kabinetsappreciatie hiervan. Zij hebben hier enkele vragen en opmerkingen over.

De leden van de PvdA- en GroenLinksfracties zien energiebesparing als de belangrijkste oplossing om op korte termijn onafhankelijk te worden van Russische energie en om hoge kosten te voorkomen. Zij vragen het kabinet daarom om het maximale potentieel op dit gebied te benutten. In dit verband staan deze leden positief tegenover de vraagreductiedoelen van de Commissie. Voorts vragen zij of de minister de mening deelt dat het voor de naleving beter zou zijn als het doel om het maandelijkse elektriciteitsverbruik met tien procent te reduceren bindend zouden zijn. Is de minister bereid om zich hiervoor in te zetten? Wat zijn de gevolgen als het EU-bindende doel niet wordt gehaald?

De leden van de PvdA- en GroenLinksfracties horen graag of er al een voorlopig beeld is van de concrete gevolgen van dit hogere doel voor het Nederlands beleid. De Commissie stelt onder andere het gebruik van informatiecampagnes en besparingsaanbestedingen voor. Hoe zal het kabinet hier uitvoering aan geven en welke effecten verwacht het kabinet hiervan? De leden van de PvdA- en GroenLinksfracties roepen nogmaals op om aanvullend op het nationaal isolatieprogramma ervoor te zorgen dat huishoudens en bedrijven laagdrempelig een energy audit kunnen krijgen. De leden vragen zich af hoe het hiermee staat en of het kabinet bereid is om hier nog meer op in te zetten.

De leden van de PvdA- en GroenLinksfracties steunen niet de overweging van het kabinet om ervoor te pleiten additionele gasbesparing boven de 5 procent mee te laten tellen voor het verplichte elektriciteitsreductiedoel. De leden zijn groot voorstander van extra gasbesparing maar zijn van mening dat elektriciteitsbesparingsdoelen besparing van andere delen van de economie/samenleving stimuleren. Is de minister bereid om van dit pleidooi af te zien?

De leden van de PvdA- en GroenLinksfracties zeggen al langer dat energiebesparing ook kan helpen om de prijs te drukken. De Duitse toezichthouder heeft zich hier ook over uitgelaten. Waar komen de reductiepercentages van de Europese Commissie vandaan? Zit daar een onderbouwing achter dat dit kan leiden tot prijsreducties? Zo ja, kan de minister dit delen? Zo nee, is de minister bereid om dergelijke analyse te (laten) maken?

De leden van de PvdA- en GroenLinksfracties lezen dat het kabinet de praktische uitvoerbaarheid van de maatregel om tijdens piekuren de consumptie met 5 procent terug te brengen bestudeert. Welke risico's heeft het kabinet precies voor ogen, en hoe reëel zijn die? Gaat het kabinet suggesties doen voor randvoorwaarden of een ander doel en, zo ja, welke en welk effect zal dit hebben op te verwachte energiebesparing?

De leden van de PvdA- en GroenLinksfracties betreuren het dat de price cap op Russisch gas van tafel is. De leden begrijpen dat een algehele price cap op gas een nadelig effect kan hebben op de leveringszekerheid. Echter, de leden vinden het onverteerbaar dat middels de hoge gasprijzen Europa de oorlogskas van Rusland nog altijd spekt. De leden van de PvdA- en GroenLinksfracties zijn tevens van mening dat Europa zo snel mogelijk moet afschakelen van het Russisch gas. Naast morele en militair-strategische overwegingen heeft dit ook prangende economische redenen. De onvoorspelbaarheid van de Russische leveringen leidt immers tot veel speculatie en daarmee tot de zeer volatiele gasmarkt waar Europa al zo zwaar onder te lijden heeft. Tot slot heeft Instituut Clingendael in een recente technische briefing geanalyseerd dat Poetin in de winter weer zou kunnen kiezen de gaskraan helemaal open te draaien. Dit heeft dan weer allerlei prijseffecten en kan de eenheid van de EU-lidstaten onder druk zetten; nog een belangrijke reden om volledig met de Russische gas import te stoppen. Is de minister bereid om zich nogmaals in Europa hard te maken voor een prijsplafond van Russisch gas en een zo snel mogelijke volledige afschakeling van het Russisch gas?

De leden van de PvdA- en GroenLinksfracties steunen de voorstellen van de Commissie met betrekking tot een price cap op opbrengsten van elektriciteitsproducten met inframarginale technologieën, ontlasting van consumenten/prijsregulering en de solidariteitsbijdrage voor fossiele energiebedrijven. Kan het kabinet uitweiden over hoe het hier invulling aan gaat geven? Hoe zorgt het kabinet ervoor dat de solidariteitsbijdrage ook echt aan consumenten ten goede komt en dat investeren in duurzame energiebronnen voldoende aantrekkelijk blijft? Het komt de leden voor dat de huidige solidariteitsbijdrage van fossiele energiebedrijven nog behoorlijk beperkt is. Hoe is de hoogte van deze bijdrage bepaald en is de minister bereid te pleiten voor een veel hogere bijdrage?

Vragen en opmerkingen van de leden van de SGP-fractie

De leden van de SGP-fractie hebben kennisgenomen van het onderhavige stuk. Zij delen de noodzaak van Europese afspraken om de energiecrisis in te perken. Zij hebben nog enkele vragen.

De leden van de SGP-fractie hebben een vraag over de verplichte reductie van het elektriciteitsgebruik tijdens piekuren. Hoe wordt omgegaan met kritieke sectoren, zoals de

voedingstuinbouw? Hoe wordt voorkomen dat voorlopers die de afgelopen jaren al grote besparingen gerealiseerd hebben de dupe worden?

De leden van de SGP-fractie constateren dat de verruimde Europese staatssteunkaders en de crisisreserve in het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid meer ruimte bieden voor ondersteuning van bedrijven die getroffen worden door de energiecrisis, onder meer bij investeringen in energiebesparing. Achten de minister de verruimde steunmogelijkheden voldoende? Gaat Nederland deze mogelijkheden benutten, onder meer door extra te investeren in energiebesparing bij bedrijven en uitbreiding van de borgstellingsregeling voor glastuinbouwbedrijven en andere sectoren?

Vragen en opmerkingen van de leden van de Volt-fractie

De leden van de Volt-fractie hebben kennisgenomen van het onderhavige stuk en hebben daar nog enkele vragen over.

De leden van de Volt-fractie lezen dat de Commissie voorstelt bedrijven in de fossiele energiesector een solidariteitsbijdrage te laten betalen die ten goede moet komen van huishoudens. De leden begrijpen dat de huidige nationale verschillen op de energiemarkt om nationale ruimte vragen voor een passende aanpak. De leden staan dan ook achter de inzet van het kabinet op dit punt zolang de nationale maatregelen aan dezelfde regels zijn onderworpen als de voorgestelde solidariteitsbijdrage en op zijn minst dezelfde opbrengsten genereren. Is de minister het met de leden eens dat er geen verschil mag ontstaan tussen hoe de industrie en huishoudens profiteren van de solidariteitsbijdrage, afhankelijk van de lidstaat waarin zij wonen?

De leden van de Volt-fractie zijn het echter niet eens met de inzet van het kabinet om ruimte te creëren om de solidariteitsbijdrage in te vullen via de Nederlandse mijnbouwheffing. Mijnbouwheffingen zijn namelijk heffingen over de opsporing en winning van olie en gas. De solidariteitsbijdrage zou juist moeten gelden voor alle bedrijven die over de rug van consumenten woekerwinsten maken op deze crisis. De leden verzoeken daarom het kabinet zich in te zetten voor een bredere benadering van de solidariteitsbijdrage waarbij niet alleen op winsten over het winnen van ruwe olie, gas en kolen een heffing wordt geheven, maar op alle producten en diensten waarover bedrijven vanwege de oorlog in Oekraïne enorme winsten hebben gemaakt ten kosten van consumenten.

De leden van de Volt-fractie horen graag van de minister welke maatregelen het kabinet treft om de genoemde besparingsdoelen te realiseren. De leden vragen het kabinet daarbij nadrukkelijk om zelf het goede voorbeeld te geven. Dit ging namelijk weleens mis bij de uitvoering van de coronamaatregelen. Ook nu zien de leden nog geen maximale inzet van het kabinet om zelf te besparen. Zo stond afgelopen week de kachel in de Tweede Kamer aan. Heeft afgelopen week de kachel in meer overheidsgebouwen aangestaan? Welke maatregelen neemt het kabinet bij Rijksgebouwen om deze winter minstens 10 procent op de consumptie van elektriciteit (en/of gas als dat voorstel er doorheen komt) te besparen?

De leden van de Volt-fractie lezen dat de voorstellen volgens planning van het Tsjechisch voorzitterschap al op 30 september 2022 ter besluitvorming voorliggen tijdens een ingelaste Energieraad en bij goedkeuring per direct van kracht zullen zijn, zodat de lidstaten meteen aan de uitvoering ervan kunnen beginnen. De leden merken op dat deze haast mede komt doordat Nederland de beslissing over het prijsplafond in Brussel te lang heeft tegengehouden, aangezien de discussie over een prijsplafond op energie al voor de zomer was begonnen.

Voelt de minister op zijn minst een gedeelde verantwoordelijkheid voor de haast die nu geboden is en het feit dat het Europees parlement nu niet meegenomen wordt in de besluitvorming? Hoe draagt dit bij aan het democratischer maken van de Europese besluitvorming?

II Antwoord / reactie van de minister